

RÉGI SZÜRETEK.

□ A vincellérek és kádárok hűvös pincék mélyéből, csöndes pajták ürömszagu szobáiból kezdik napfényre állongatni a hordókat, taposó kádat, puttont, bálványfejes homloku vén körtefa sajtót. Karlóczától felfelé Magyarát, Tokaj, Miskolcz, Eger, Gyöngyös, az egész Érmellék bortermő vidéke megmozdul. Füstfelhők himbálódznak a hegyek oldaláról. Szüretelő edényeit öblítgeti, forrázgatja a melegkedélyü gazdanép; mert helyenként ülnek még vidám szüreteket. Hiszen az Érmelléken is újból kivirult a flokszerától elpusztított szőlők nagy része és a többször szomorító birtokcserék dacára is sok érmelléki szőlő áll még a régi néven. Ilyen jelesebb szőlők a székhelyi hegyen a Gyalokay, Tisza, gróf Stubenberg, debreczeni Bészler, Kiskágyon csokalyi Fényes, Reviczky, Magyary, püspök Révész Bálint, Leszkay, Fráter, Gulácsy, Darvay, Miskolczy, Derzsy, Nagykágyán gróf Pongrácz, Kazay, Rimay, Lovas, hegymegi Kiss, Kólyon a Básty (most Simonffy Gyuláé), gróf Csáky (most Szinay), Diószegen gróf Zichy, a debreczeni piarista, Sankán Paksy, Lévy, Szeremley (most Szabó pesti ügyvédé), Hegyközszentimrén Dalmy, Beke urak szőlői.

□ □

□ A nótás Érmellék vidám életének hanyatlása a flokszera-vész idejétől származik. Siralmas darabokra zúzta ezt a tündértükörként mosolygós szőlővidéket. Összeomladoztak a pajták. Fű nőtt az üres pincék küszöbén. Kivagdalták, feltűzelték a beteg szőlőtőkékét. Fájdalmában, keservében süstörgött, nyiszorgott a százados vén bütyök. Siratta az elmúlt gazdag időket, mikor még az uri családok nem szökdöstek a hegytől, a kapás nép nem keseredett le a szociálistaságra és a más vidékre költözött csokalyi tanító sem panasolta irdatlanul őszinte rigmusokban:

Isten hozzád Kágyi hegy,
A vizavéd már elmegey
Más vidékre, más helyre,
Te is térj már eszedre . . .
Ettem kolbászt eleget,
Ittam jó bort eleget,
Hogy a szőlő kiveszett,
Vagy hat évig nem termett,
Vizre fogtam magamat,
Káromkodtam nagyokat . . .

□ □

□ Az érmelléki szüreteket rendszerint október derekán kezdődtek. Csupán hegybíró uraimék szüreteltek korábban, mert későbbben már az ügyes-bajos emberek dolgával kellett bibelődniök; hiszen országos vásárral járással vetekedtek ezek a régibb érmelléki szüreteket. Nemcsak Biharból, hanem Szabolcs, Hajdu, Szatmár megyékből is rakott szekerekkel özönlöttek a módosabb emberek a hegyre. Debreczen borszerető polgárságából is egész karavánok tódultak fel. Mivel pedig a szüret tartama az időjárástól is függött, a kamráról, konyháról előrelátólag gondoskodni kellett. Némelyik szilvásban egész falka szüreti bárányt, sőt vörös borjut is tartogattak a szüreti lakomákra a szilvafákhoz kipányvázva. Mindenfelé cigánybandák sűrögtek a hegy ösvényein. Debreczenből, Váradról, a vármegyékből a hegyre csődültek az első primások, mint malaclopó bandák. Nótaszótól, muzsikától zajlott az Érmellék. Egyik helyen napközben, másik helyen éjszaka szólott a muzsika, hogy a szedőlányok, menyecskek, puttonos legények és nyomók el ne széledezzenek, mert ahol muzsikáltak, lelkesebben folyt a munka is. A klarinét rikoltó hangjánál a fagyos hideg mustlétől sem borzadoztak a nyomók. □ „Ujju!“ szaporán táncolták a döbbögőst a taposó kádban. Csokalyi Fényes Kálmán híres főszolgabíró fagyos szüretkor új pár csizmát adott minden nyomónak. A kiskágyi szőlőhegy aljában hivogatólag ma is fentáll az a gólyafészkes, kastélyszerű sorszobás és tornácos Fényes-pajta (ma Kovásznay Marczel székhelyi főszolgabíróé), amelyben Fényes Kálmánék egész Biharországra nevezetes szüreteiket tartották. Az egyik ilyen vigszüret alkalmával már harmadik hete szüreteltek Fényes Kálmánék a kiskágyi nagyszőlőben, amikor Vértesről odavetődött Irinyi, a gyufa feltalálója. Irinyi tekintetes úr tudományos módszerekkel, de kevesebb szerencsével gazdálkodott a vértesi homokon. Persze atyafiságos magyar vendégszeretettel fogadták; mert akkor még nem azt vallották, mihelyt vendég mindjárt menjék . . . Az Irinyi tekintetes úr könnyen haragvó természete sem volt kellemtelen Kálmán uréknak, sőt annál inkább, azért is kötekedtek a hajszálhasogató Irinyivel. Az ágyának a lábai alá, az ellentétes oldalakon, kavicsot dugdos-tak, úgy, hogy mikor merre fordult, az ágya is arra döccent Irinyinek.

□ □

□ Hosszu szürettek alkalmával megtörtént, hogy fogytomra jutott a hazai kalács és kenyér. Ám azért nem lyukadt ki a világ feneke. A kisasszonyok nekigyürköztek a dagasztó teknőnek és frissen sült kalácscsal, foszlós fehér cipóval kedveskedtek a szüreti vendégségnek, mert az öreg csokalyi Fényes Gyula szavai szerint:

□ „A zongora távol volt tőlük: node meg az anyák fősúlyt fektettek a jógazdasszony nevelésre, ami a régi nemes uri családoknál nem is hiányzott...”

□ □

□ Szép őszi estéken venyigéből raktak tüzet a pajták előtt. A pattogós venyigetűz lángja a csillagokig felnyult. Messze határokig ellátszottak ezek a kedves jeltűzek. Hát még midőn a sihederek krumplibba dugott égő venyigével döbtek rakétát...

□ Az sem volt nagy baj, mikor a hetes esőtől felereszkedett az érmelléki agyag. Mindössze a fuvar változott. Mig a szüretre négylovas hintón szállottak fel azok a hamvas arcu, dali madárként jókedvű Fényes, Fráter, Miskolczy, Buday, Szunyogh, Dráveczky kisasszonyok, hazafelé menet meg már négyes, hatos ökörfogattal indultak Álmosdra, Érkeserübe, Érsemjénbe... Mindamellettt ökörfogaton sem volt hosszú és unalmas ez az utazás, mert az urfiak a híres primás Balázs Kálmánékat is kocsira rakták. A szép kisasszonyok kedves nótáit gyönyörűséggel muzsikálták még a cigányok is. A délceg urfiak meg lóhátról csapták nem is annyira a szelet, mint inkább sarat a szép lányokkal rakott ökörfogatok körül. Bandaszóval, nótaszóval kísérgették hazáig a szép kisasszonyokat, kiváltlan ha szívválasztottjuk lakott az egyik-egyik öreg kuriában...

MÓRICZ PÁL.

Szalay Pál rajza

Előszó a német verses könyvemhez.

— Cornelius Poppovitsnak, német tolmácsomnak. —

*Tiszahátrul, hogyha mentünk
Valamikor ti hozzátok,
Paripáink nyomába járt:
Bús pusztulás, dúlás, átok.
Tiszahátrul valamikor
Harcikürtök szavát küldtem,
Tinálatok dúslakodtam
Aranyban és vert ezüstben.*

*Nem lóháton, nem kopjával
Jövök, csak úgy gyalog módra
S nincs ok, miért megriadni
Tiszatáji dalos szóra.
Dédapáim mit raboltak:
Csengő szóra váltom néktek:
Itt van a dal, itt a nóta!
Hallgassátok, szeressétek...*

Hangay Sándor.